

Blok tematyczny nr 3

Zawiera materiały merytoryczne z zakresu:

- Największych osiągnięć gospodarczych i ekonomicznych Polski w XX wieku.

Zadaniem uczestników VI Wojewódzkiego Konkursu Ekonomicznego „Plejada ekonomiczna” jest:

1. Obejrzenie filmu animowanego „Wzrost gospodarczy”
<https://www.nbportal.pl/rozrywka/filmy/filmy-animowane/rynki/wzrost-gospodarczy>
2. Zapoznanie się z poniższymi materiałami źródłowymi, nt. największych osiągnięć gospodarczych i ekonomicznych Polski w XX wieku.

NAJWIĘKSZE OSIĄGNIĘCIA EKONOMICZNE I GOSPODARCZE POLSKI PO ODZYSKANIU NIEPODLEGŁOŚCI (TEKS ŹRÓDŁOWY)

Za formalny początek II Rzeczypospolitej przyjmuje się 11 listopada 1918 r. kiedy to władzę wojskową w Warszawie objął Józef Piłsudski.

Odbudowa państwa polskiego po przeszło wieku niewoli była procesem długotrwałym i żmudnym. II Rzeczpospolita powstawała na obszarach w znacznej części zniszczonych, w warunkach wojny trwającej dłużej niż w innych państwach europejskich. Ziemie polskie i życie społeczne wymagały ujednolicenia i likwidacji podziałów powstałych wskutek przynależności do trzech państw zaborczych, różniących się od siebie politycznie i gospodarczo.

28 listopada 1918 – kobiety w Polsce uzyskują prawa wyborcze dekretem Józefa Piłsudskiego.

Do największych osiągnięć gospodarczych II RP (**II Rzeczpospolita (II RP)** – nieoficjalna nazwa państwa polskiego w latach 1918–1945) można zaliczyć reformę skarbowo-walutową przeprowadzoną przez **Władysława Grabskiego**.

REFORMA WALUTOWA WŁADYSŁAWA GRABSKIEGO została **wprowadzona 1 kwietnia 1924 roku** (reforma walutowa w II Rzeczypospolitej) w celu zwalczanie **hiperinflacji**.

Hiperinflacja – bardzo wysoka **inflacja** powodowana zwykle przez całkowite załamanie systemu finansowego kraju (i utratę zaufania do waluty krajowej) oraz ogromny **deficyt budżetowy** finansowany przez dodruk pieniędzy.

Za umowną granicę hiperinflacji często przyjmuje się utrzymujący się przez kilka miesięcy wzrost cen o co najmniej 50% miesięcznie.

Inflacja jest utrzymującym się przez dłuższy czas procesem wzrostu cen w gospodarce narodowej, połączonym z dużą utratą wartości pieniądza. Występuje wówczas duży wzrost podaży (podaż - ilość pieniądza w obiegu pieniądza) i szybkości obiegu pieniądza oraz ucieczki od danej waluty do innych wartości pieniężnych i rzeczowych.

Deficyt budżetowy – ujemne saldo w budżecie instytucji – sytuacja, w której wydatki w budżecie danej instytucji są wyższe niż jej dochody w danym okresie rozliczeniowym (roku budżetowym).

Głównym celem **reformy walutowej Władysława Grabskiego** była naprawa skarbu państwa i stabilizacja waluty.

W styczniu 1924 r. rząd wydał rozporządzenie ustanawiające nową walutę – **złotego** i powołał **Bank Polski**, który zastąpił Polską Krajową Kasę Pożyczkową.

Wymianę marek polskich na złoty rozpoczęto **z dniem 28 kwietnia 1924 roku**.

Stosunek wymiany marki polskiej na złotego Grabski ustanowił na **1 800 000 : 1**.

Reformy Grabskiego zwiększyły możliwości kredytowe państwa, w czym znaczącą rolę odgrywały Bank Polski oraz nowy Bank Gospodarstwa Krajowego, który udzielał długoterminowych kredytów budownictwu, samorządom i przemysłowi.

Uregulowanie działalności sektora bankowego nastąpiło jednak dopiero w 1928 r. rozporządzeniami prezydenckimi

Reforma walutowa doprowadziła do ustabilizowania sytuacji politycznej i gospodarczej oraz pozwoliła na rozwój Polski w latach 20. i 30. XX wieku

Złoty był do 1939 r. jedną z najbardziej stabilnych walut w Europie i walutą w pełni wymieniającą.

KOLEJNYM BARDZO WAŻNYM OSIĄGNIĘCIEM II RP BYŁO UTWORZENIE CENTRALNEGO OKRĘGU PRZEMYSŁOWEGO W 1936 R.

Centralny Okręg Przemysłowy obejmował obszary obecnego województwa świętokrzyskiego, podkarpackiego, lubelskiego, małopolskiego oraz częściowo mazowieckiego (Radom).

Początkowo COP miał być zlokalizowany tylko w widłach Sanu i Wisły, a więc na terenach najbardziej oddalonych od granicy z Niemcami i ze Związkiem Radzieckim, a od południa osłoniętych łańcuchem Karpat. Potem jednak strefa COP została powiększona o przyległe tereny ówczesnych województw: kieleckiego, lubelskiego, lwowskiego i krakowskiego.

Były to w większości nieużytki rolne, nieurodzajne i przeludnione gospodarstwa karłowate i małorolne niezapewniające utrzymania rolnikom (poza Lubelszczyzną). Ludność wiejska stanowiła tam blisko 83% populacji, a jedynie w powiatach kieleckim, koneckim i opatowskim zatrudnienie

w przemyśle i rzemiośle przekraczało 20%.

W tym rejonie szczególnie widoczny był nadmiar siły roboczej, które szacowano na 400–700 tys. osób. Według szacunków rządowych największe zakłady miały zatrudnić 55 000 ludzi, średnie

i drobne 36 000, rzemiosło 6000, handel 10 000 osób.

Zgodnie z potrzebami obronności kraju plany zakładały budowę nowych bądź modernizację już istniejących zakładów przemysłu zbrojeniowego. Inwestycjom COP towarzyszyła rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i energetycznej.

Centralny Okręg Przemysłowy obejmował 18% ludności Polski i 15% powierzchni.

Wybór tego miejsca był umotywowany :

- strategicznym położeniem w jednakowej odległości od granic
- dużym przeludnieniem tego terenu,
- względami surowcowo- transportowymi.

W COP powstały m.in.:

- **Zakłady Południowe** (huta i zakłady zbrojeniowe) wraz z miastem Stalowa Wola,
- **Fabryka Obrabiarek** (jako filia Zakładów Cegielskiego z Poznania)
- **Wytwórnia Silników Nr 2 Państwowych Zakładów Lotniczych w Rzeszowie,**
- **Fabryka Gum Jeźdźnych w Dębicy,**

- **fabryki gumy, akumulatorów, obrabiarek** (produkująca m.in. broń) w **Sanoku, Radomiu i Starachowicach**,
- **wytwórnie amunicji** w **Kraśniku i okolicach Lubartowa**,
- **Państwowe Zakłady Lotnicze** w **Mielcu**.

Rozpoczęto także budowę wielu hydroelektrowni m.in. :

- w Czorsztynie i Rożnowie na Dunajcu,
- w Porąbce na Sole,
- w Myczkowcach i Łukawcu na Sanie.

COP był dalej rozwijany w okresie PRL.

Centralny Okręg Przemysłowy został upamiętniony na monecie o nominale 5 złotych, wyemitowanej zarządzeniem Prezesa Narodowego Banku Polskiego 15 listopada 2017 w ramach z serii „*Odkryj Polskę*”.

BUDOWA PORTU W GDYNI

Kiedy w 1918 roku, po 150 latach zaborów, Polska odzyskała niepodległość jej granice nie stykały się z morzem, jak w okresie wcześniejszym.

Dopiero na mocy traktatu Wersalskiego **w 1920 roku Polska odzyskała dostęp do Morza Bałtyckiego**. Symbolem tego był akt zaślubin z morzem, który odbył się w Pucku 10 lutego 1920 roku. Od tego momentu zaczęto zastanawiać się nad budową polskiego portu.

Bezpośrednią przyczyną przyspieszenia prac nad portem był konflikt w sprawie przeładunku broni dla Polski w czasie wojny z Rosją.

Budowa własnego portu morskiego stała się jedną z najważniejszych gwarancji niepodległości państwa polskiego i jego rozwoju gospodarczego.

Na jesieni 1920 roku rząd polski podjął decyzję o budowie w Gdyni "Tymczasowego Portu Wojennego i Schroniska dla Rybaków".

Gdynia liczyła wtedy 1,3 tys. mieszkańców i miała 132 domy. Mieszkańcy zajmowali się rybołówstwem.

W 1921 roku rozpoczęto budowę portu.

Początkowo prace szły opornie, dopiero ustawa „o budowie portu przy Gdyni na Pomorzu jako portu użyteczności publicznej” uchwalona przez sejm 23 września 1922 roku przyspieszyła prace. Prace, które w międzyczasie zwolniły, znowu nabrały tempa w 1926 roku za sprawą **Eugeniusz Kwiatkowskiego** ministra przemysłu i handlu w tym czasie.

Eugeniusz Kwiatkowski wniósł olbrzymie zasługi dla rozwoju portu w Gdyni wniósł.

Jako minister przemysłu i handlu w latach 1926-1930 zdobył na budowę portu olbrzymie fundusze, dzięki którym Gdynia szybko stała się jednym z największych i najnowocześniejszych portów na Bałtyku i rozwijała się jako nowoczesne miasto.

Data uznawaną za formalny początek Portu Gdynia jest 23 września 1922 roku.

Głównym **projektantem i budowniczym portu** został inż. **Tadeusz Wenda**.

29 kwietnia 1923 roku z udziałem prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego i premiera Władysława Sikorskiego odbyło się w Gdyni **uroczyste otwarcie "Tymczasowego Portu Wojennego i Schroniska dla Rybaków"**.

Otwarcie portu i jego rozbudowa, której drugi etap rozpoczęto w 1924 roku, spowodowały dynamiczny rozwój Gdyni.

Dzięki budowaniu portu Gdynia rozwijała się błyskawicznie.

W 1939 roku już 127 tysięcy.

Wokół portu powstawała nowa infrastruktura, wybudowano stocznnię remontową, marinę, gdzie zawijają żaglowce z całego świata. Stworzono regularne połączenia liniowe do różnych portów na świecie. Wybudowano przystań promową.

Ważnym wydarzeniem w historii Gdyni było otwarcie w 1931 roku Dworca Morskiego, z którego odpływali m.in. emigranci, udający się do Ameryki Południowej.

Po krótkim czasie z Gdyni zaczęto eksportować coraz więcej towarów.

Jej odbiorcami były przede wszystkim kraje Półwyspu Skandynawskiego, a następnie państwa Europy Zachodniej i Południowej. **Eksportowano głównie surowce: węgiel, drewno oraz artykuły pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.**

Polska mogła eksportować węgiel po połączeniu Gdyni ze Śląskiem „**magistralą węglową**”, Magistrala węglowa to trasa kolejowa łącząca bezpośrednio zagłębie węglowe Górnego Śląska z Gdynią.

Została ona zbudowana w latach 1926–1933 i była największą i najnowocześniejszą inwestycją transportową II Rzeczypospolitej oraz przykładem polsko-francuskiej współpracy gospodarczej.

Dumą portu gdyńskiego stała się chłodnia, będąca drugim co do wielkości tego typu obiektem na świecie. Umożliwiała jednoczesne przechowywanie zawartości ok. 1,2 tys. wagonów towarowych.

W 1938 roku Gdynię odwiedziło prawie 6,5 tys. statków, a przeładunki w porcie wyniosły 9,2 mln ton.

W chwili wybuchu II wojny światowej była ona jednym z największych

i najnowocześniejszych portów w Europie, wokół którego powstało miasto liczące ponad 120 tys. mieszkańców.

Stworzenie portu w Gdyni, a później stoczni stało się kluczem do szybkiego rozwoju zarówno miasta jak i całej Polski. Z roku na rok przeładowywanych było tu coraz więcej towarów.

W krótkim czasie gdyński port stał się konkurencyjny dla innych dużych bałtyckich portów. Gospodarka państwa zaczęła opierać się w głównej mierze na handlu morskim. Do 1938 roku aż 80 % eksportu i 65 % importu z polski kierowane było drogą morską.

Można powiedzieć, że Gdynia wiele zawdzięcza budowie portu i dostępowi do morza, który jest oknem na świat od blisko 100 lat.

POLSKIE LINIE LOTNICZE LOT

W dniu 11.11.1918r. Rzeczypospolita po 123 latach rozbiorów, odzyskuje niepodległość. Pomimo dużych trudności szybko scala się państwowo i gospodarczo. Do ojczyzny powracają lotnicy, którzy brali czynny udział w wielkiej wojnie światowej na wszystkich jej frontach. Ich doświadczenie nie zostało zmarnowane. Najważniejszymi w tym czasie miastami są; Warszawa, Poznań, Kraków, Lwów i Wolne Miasto Gdańsk. Dlatego to te miasta były w miejscu zainteresowania potencjalnych inwestorów komunikacji lotniczej. Już w 1920r., pierwsze trasy lotnicze próbowały tworzyć spółki zagraniczne lub mieszane.

Polskie narodowe linie lotnicze, utworzono 29 grudnia 1928 pod nazwą Linie Lotnicze LOT z połączenia działających w kraju prywatnych linii lotniczych Aerolot i Aero.

Faktyczną działalność rozpoczęły 1 stycznia 1929 i są jedną z najstarszych czynnych linii lotniczych świata.

Obecnymi udziałowcami PLL LOT jest Polska Grupa Lotnicza (100% akcji).

II RP również w **zakresie kultury i nauki** odnosiła znaczące **sukcesy**.

W kwietniu 1919 roku zebrał się w Warszawie „sejm nauczycielski” w sprawie rozwoju i reformy oświaty w Polsce. Wypowiedział się ona za jednolitą, bezpłatną i **obowiązkową siedmioklasową szkołą powszechną** oraz przygotowaniem programu nauczania w jednolitym państwowym systemie szkolnym.

W 1919 r. wprowadzono na całym obszarze Polski powszechny **obowiązek szkolny** dla dzieci od **7 do 14 lat**.

W efekcie odsetek dzieci objętych w praktyce nauczaniem podstawowym wzrósł z 69% w 1921 roku do 80% w roku 1925. Szczególnie wyraźna była poprawa w zaborze rosyjskim. Równocześnie realizowano ustawę o obowiązkowym nauczaniu analfabetów w Wojsku Polskim.

Szybko rozwijało się też szkolnictwo średnie, do którego przyjmowano po czwartej klasie szkoły podstawowej. Słabiej rozwijało się szkolnictwo zawodowe. Poważnym zadaniem było rozbudowa szkolnictwa wyższego, gdyż przed wojną na ziemiach polskich działało tylko parę **uczelni akademickich**. Do istniejących wcześniej uniwersytetów w Krakowie, Lwowie i Warszawie oraz politechniki lwowskiej dodano wkrótce nowo utworzone uniwersytety w Poznaniu i Wilnie, a także Katolicki Uniwersytet Lubelski. Powstały także liczne uczelnie specjalistyczne, jak Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie czy Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego we Lwowie. W 1924 r. w Polsce działało już 17 wyższych uczelni.

Działał teatr, a jego głównymi ośrodkami są Warszawa, Wilno i Lwów. Muzyka tego czasu prezentowała najwyższy światowy poziom.

Z jej przedstawicieli wymienić należy choćby takich kompozytorów i wykonawców jak Karol Szymanowski i Feliks Nowowiejski oraz śpiewaków: Jana Kiepurę i Adę Sari.

Pojawiły się **nowe możliwości przekazu – kino**, na razie zdominowane przez komercyjną rozrywkę, oraz radio, wykorzystywane także jako środek działania oświatowego.

W 1924 r. literacką Nagrodę Nobla otrzymał autor powieści **"Chłopi"** - **Władysław Reymont**.

Polska na przestrzeni wieków żyła pod różnymi nazwami, za każdym razem w innej postaci. Wszystkie te formy państwowości polskiej wniosły coś do tradycji i zmieniły w pewien sposób życie narodu polskiego. Oczywiście jest to, że historia międzywojnia jest sprawą dość świeżą wciąż wywierając poważny wpływ na życie IV Rzeczypospolitej. II RP pozostaje państwem, które po raz pierwszy rzeczywiście działało w imię polskiej racji stanu, w imię budowania pomyślności wszystkich obywateli, w imię rozwoju Polski.

Sytuacja gospodarcza kraju w momencie, kiedy odzyskał niepodległość była bardzo ciężka.

W opisanym okresie II RP udało się jednak pomyślnie przeprowadzić reformy, dokonywać inwestycji, które wzmocniły sytuację państwa.

Jeśli chodzi o osiągnięcia związane z terytorium Polski, to możemy do nich zaliczyć wzrost liczby mieszkańców państwa polskiego o 8 milionów i znaczny wzrost terytorium Polski w stosunku do 11.11.1918r. – historycznej daty odzyskania niepodległości.

1 września 1939 rozpoczęła się II wojna światowa i trwała do 2 września 1945 (w Europie do 8/9 maja 1945).

Po zakończeniu II wojny światowej Polska znalazła się w strefie wpływów Związku Radzieckiego, który przejął w naszym kraju władzę na ponad pół wieku.

W państwie rządzonej przez Polską zjednoczoną partię robotniczą (PZPR) zaczęto odwzorowywać wszelkie formy organizacji państwa (w tym gospodarcze) jakie stworzył Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR). Panowała gospodarka centralnie planowana.

Najważniejsze po 1989 roku były głębokie **reformy ekonomiczne**.

Przed wszystkim:

- zniesiono system nakazowo-rozdziałczy,
- wprowadzono zasady wolnorynkowe,
- rozpoczęto także prywatyzację państwowych zakładów.

Znaczącą postacią w historii Polski jest **Lech Wałęsa** (ur. 29 września 1943 w Popowie) – polski polityk i działacz związkowy, z zawodu elektryk. Sprawował funkcję prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (od 22 grudnia 1990 do 22 grudnia 1995), był współzałożycielem i pierwszym przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, został **laureatem Pokojowej Nagrody Nobla (1983)**.

Był jednym z czołowych opozycjonistów w okresie PRL oraz pierwszym prezydentem RP wybranym w wyborach powszechnych. Tygodnik „Time” uznał go za Człowieka Roku 1981 oraz za jednego ze 100 najważniejszych ludzi stulecia (1999).

Nagrodę Nobla w 1980 r. (9 X) w dziedzinie literatury za całokształt twórczości otrzymał **Czesław Miłosz** (1911- 2004) – polski poeta, prozaik, eseista, historyk literatury, tłumacz, dyplomata.

Uznawany za najwybitniejszego polskiego poetę XX wieku.

Wisława Szymborska, (1923-2012) – polska poetka, eseistka, krytyczka, tłumaczka, felietonistka; **laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1996)**, członek założyciel Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (1989), członkini Polskiej Akademii Umiejętności (1995), dama Orderu Orła Białego.

Olga Tokarczuk(ur. 29.01. 1962 w Sulechowie) – polska pisarka, eseistka, poetka i autorka scenariuszy, **laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 2018**.
Otrzymała Nagrodę Nobla 10.12.2019 roku.

U schyłku lat osiemdziesiątych XX wieku w Polsce nastąpiły znaczące przeobrażenia. W dniu 4 czerwca 1989 roku odbyły się obrady Okrągłego Stołu, w wyniku których doszło do przeprowadzenia pierwszych i po części wolnych wyborów. Wybory te przyniosły sukces opozycji, którą reprezentował Komitet Obywatelski, będący tworem "Solidarności". Stanowisko premiera w nowym rządzie objął Tadeusz Mazowiecki, zaś ministra finansów - Leszek Balcerowicz.

Już na samym początku doszło do ustalenia programu odbudowy Polski i jej gospodarki, który wszedł w życie wraz z dniem 1 stycznia 1990 roku. Po pewnym czasie przyjęła się nazwa tego planu, która brzmiała : **Plan Balcerowicza**.

Jego cel polegał na ustabilizowaniu sytuacji ekonomicznej i zmianie systemu gospodarczego w państwie.

W programie stabilizacji widziano sposób na przywrócenie równowagi gospodarczej oraz opanowanie hiperinflacji. (Hiperinflacją nazywamy bardzo wysoką inflację - ponad 150% w skali roku, wywołaną przez totalne załamanie systemu finansowego państwa i olbrzymi deficyt budżetowy finansowany przez dodrukowanie pieniędzy). To właśnie w wyniku hiperinflacji pojawiły się monety o nominale np. dwudziestu tysięcy złotych. Realizacja tegoż programu wiązała się z wielkimi przeobrażeniami.

Niezwykle istotne znaczenie miał proces prywatyzacji, którego celem była zmiana struktury własności.

Realizacja wytyczonych postanowień wpłynęła na istotną zmianę położenia Polski. Dzięki tym działaniom powróciła równowaga na rynku towarów, nastąpiło poważne zwiększenie liczby prywatnych przedsiębiorstw, w znacznym stopniu zahamowano inflację, a ponadto budżet państwa uległ zrównoważeniu.

Powiodło się także otwarcie warszawskiej **GIELDY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH** (**16 kwietnia 1991 r.**), co spowodowało przywrócenie państwu rynku papierów wartościowych, a więc dodatkowej możliwości inwestowania.

Szybko rozwijały się **usługi**, co świadczy o podwyższaniu poziomu rozwoju gospodarczego kraju.

Swobody obywatelskie spowodowały, że masowo zaczęły się rozwijać **organizacje pozarządowe**, które obok publicznych środków pozwalały na wspieranie ważnych inicjatyw kulturalnych, obywatelskich czy charytatywnych (**największa akcja charytatywna – WIELKA ORKIESTRA ŚWIĄTECZNEJ POMOCY**).

Sytuacja państwa polskiego uległa znacznej poprawie. Dążono do wzmocnienia państwa nie tylko na polu gospodarczym, ale też starano się zapewnić mu bezpieczeństwo oraz dobre relacje międzynarodowe. Pierwszy krok, w realizacji tych zamierzeń, miał polegać na przyłączeniu się do **NATO**. Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, potocznie nazywana Paktem Północnoatlantyckim jest **organizacją polityczno-wojskową**, która powstała w 1949 roku i ma za zadanie bronić państwa członkowskie. Polska została zaproszona do członkostwa w 1997 roku, a pełnym członkiem została po upływie dwóch lat.
POLSKA ZOSTAŁA CZŁONKIEM NATO 12 MARCA 1999.

Kolejne zadanie wiązało się z włączeniem Polski w struktury **Unii Europejskiej**. Po niezwykle długich staraniach, które rozpoczęły się w 1994 roku, ostatecznie - po dziesięciu latach-uzyskaliśmy statut już pełnoprawnego członka UE.

POLSKA DOŁĄCZYŁA DO UNII EUROPEJSKIEJ 1 MAJA 2004 ROKU.

Unia Europejska, UE – gospodarczo-polityczny związek 28 demokratycznych państw europejskich. Unia powstała 1 listopada 1993 roku.

10 Dekad Niepodległości

Najnowsza złota kolekcja na 100-lecie wolności

Moneta 100 zł 100 Lat Niepodległości - Kula

10.12.2019 r.

Bibliografia:

- Internet:

- <http://www.historycy.org>
- <http://www.odkrywca-online.pl>
- wikipedia.org

- Książki:

- „Historia 1918-1939” – Szczęśniak, wyd. Fundacja Innowacja,
- Historia Polski 1914-1945, wydawnictwo Pinnex
- „Encyklopedia Polska 2000 – Historia” – wyd. Podsiedlik,

- Artykuły:

- * „Focus Ekstra nr 10, luty/marzec 2006r.,
- * „Polskie umysły.” Focus nr 03, marzec 2006r.,
- * „Najstarsze szczątki Homo Sapiens.” Nauka i Życie nr 02, 2004r.,
- * ”Rozumny czy wyprostowany?” Wiedza i życie nr 1, 2001.